

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ
 ಕ್ರೈಸ್ತ ಮಿಷನರಿಗಳ ಕೊಡುಗೆ
 ಬಿ.ಎಸ್. ಭಜಂತ್ರಿ

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ಕಲಾ
 ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17960129>

ABSTRACT:

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕ್ರೈಸ್ತ ಮಿಷನರಿಗಳು (Christian Missionaries) ನೀಡಿದ ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಈ ಲೇಖನವು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ. ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಗಮನದ ನಂತರ ಮಿಷನರಿಗಳು ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಕಲಿತು, ಸ್ಥಳೀಯ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡರು.

ಮುದ್ರಣ ಯಂತ್ರವನ್ನು (Printing Press) ಪರಿಚಯಿಸಿದ್ದು ಇವರ ಅತಿದೊಡ್ಡ ಕೊಡುಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. 1820 ರಲ್ಲಿ ಜಾನ್ ಹ್ಯಾಂಡ್ ಅವರ 'ಹೊಸ ಒಡಂಬಡಿಕೆ'ಯ ಪೂರ್ವಾರ್ಧವು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಮುದ್ರಿತ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥವಾಯಿತು. ಫರ್ಡಿನಾಂಡ್ ಕಿಟಿಲ್ ಅವರು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕನ್ನಡ-ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಿಘಂಟು (Dictionary), ವ್ಯಾಕರಣ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮತ್ತು 'ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾವ್ಯಮಾಲೆ'ಯನ್ನು ಹೊರತಂದರು. ಬಿ. ಎಲ್. ರೈಸ್ ಅವರು ಸಾವಿರಾರು ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಓದಿ 'ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯಾ ಕರ್ನಾಟಕ' ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಹಳಗನ್ನಡದ ಪ್ರಮುಖ ಕೃತಿಗಳಾದ 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ', 'ಪಂಪಭಾರತ'ಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಈ ವಿವೇಶಿ ವಿಧ್ಯಾಂಸರ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಮುದ್ರಣ ಕಾರ್ಯವು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ತಲುಪಿಸಿ, ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ (Navya Sahitya) ಉದಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿತು.

KEYWORDS:

ಕ್ರೈಸ್ತ ಮಿಷನರಿಗಳು, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ನಿಘಂಟು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಕರಣ, ಬಿ. ಎಲ್. ರೈಸ್.

ಕನ್ನಡ, ಕನ್ನಡಿಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ಈ ಮೂರು ಶಬ್ದಗಳು ನೊಡಲು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕಂಡರೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಂತರಿಕ ಸಂಬಂಧವಿರುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ, ಇದು ಒಂದು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿದರೆ, ಕನ್ನಡಿಗ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮಾತನಾಡುವ ಜನರನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮಾತನಾಡುವ ಜನರು ವಾಸ ಮಾಡುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ನಮ್ಮ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಾದ ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಗಳಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ 2, 500 ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸ ಇರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. 2ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಕೇವಲ ಆಡು ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. 450ರಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಶಾಸನ 'ಹಲಿಡಿ ಶಾಸನ'. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ 30 ರಷ್ಟು ಕನ್ನಡ ಪದಗಳು, ಶೇಕಡಾ 70ರಷ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಇದು ಈ ಶಾಸನದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ಕೇವಲ ಆಡು ಭಾಷೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ. ಶ. 750ರಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಬಾದಾಮಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಆಡು ಭಾಷೆಯಿಂದ

ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

"ಸಾಧುಗೆ ಸಾಧು ಮಾಧುರ್ಯಂಗೆ ಮಾಧುರ್ಯಂ
ಬಾಧಿಪ್ಪ ಕಲಿಗೆ ಕಲಿಯುಗ ! ವಿಪರೀತನ್
ಮಾಧವ ನೀತನ್ ಪರನಲ್ಲ !"

ಎಂಬ ಸುಂದರವಾದ ತ್ರಿಪದಿ ಪದ್ಯವೇ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಈ ಶಾಸನದ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಬರವಣಿಗೆಯ ಹಂತವನ್ನು ತಲುಪಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. 5 ಮತ್ತು 6ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳು ಬಂದಿರಬಹುದು, ಅವು ದೊರೆತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಮುಂದೆ ಕೇಶಿರಾಜ ತನ್ನ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ತನಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಆಗಿ ಹೋದ ಕವಿಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದಾದನಂತರ ನಮಗೆ ದೊರೆಯುವ ಮೊದಲ ಉಪಲಬ್ಧ ಕೃತಿ ಶ್ರೀವಿಜಯನ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ, ಕನ್ನಡ ನಾಡು, ನುಡಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಗಡಿ ರೇಖೆಯನ್ನು "ಕಾವೇರಿಯಿಂದ ಆಗೋದಾವರಿವರಮಿದರ್ ನಾಡದಾದ ಕನ್ನಡದೊಳ್" ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಆದಿಕವಿ ಪಂಪ 'ಆದಿಪುರಾಣ, ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ' ಎರಡು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವ ರೂಢಿ ಹಾಕಿದವನು ಪಂಪ, ಇದನ್ನೇ ಇಡೀ ಚಂಪೂ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ರನ್ನ, ಪೊನ್ನ, ಜನ್ನ, ನಾಗಚಂದ್ರ ಆದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಕವಿಗಳು ಅನುಸರಿಸಿದರು.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಘಟ್ಟ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಬಸವಣ್ಣನ ಆದಿಯಾಗಿ 12ನೇ ಶತಮಾನದ ನೂರಾರು ಶರಣರು ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದರು. ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ, ರಗಳೆ, ಷಟ್ಪದಿ, ಸಾಂಗತ್ಯ, ತ್ರಿಪದಿ, ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುಂತಾದ ಹಲವಾರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳು ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ನಮ್ಮಿಂದ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದವರು ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು. ಚಂಪೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಜೈನ ಕವಿಗಳ ಕೊಡುಗೆ ಅನುಪಮವಾದಂತೆ, ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಿಡಿದು, ಶಾಸನ, ಹಳಗನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳು, ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೊದಲಾಗಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಚೌಕಟ್ಟು ಹಾಕಿದವರು ಕ್ರೈಸ್ತ ಮಿಷನರಿಗಳು. ತಮ್ಮದಲ್ಲದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿತು ಆ ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಕರಣ, ಶಬ್ದಕೋಶ ಮೊದಲಾಗಿ ಹಳಗನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಓದಿ ಗ್ರಂಥ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯ.

ಕ್ರಿ. ಶ. 1649ರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಿಷನರಿ ಮೈಸೂರ ನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜರ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು ನೆಲೆಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿದಾದ್ಯಂತ ಮತಾಂತರ ನಡೆದು ಬ್ರಿಟೀಷರು ರಾಜ್ಯವಾಳುವ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದರು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದ ಬ್ರಿಟೀಷರು ಇಲ್ಲಿಯ ರಾಜರ ಅಸಹಾಯಕತೆಯ ಲಾಭ ಪಡೆದು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನು ಒಡೆದು ಆಳುವ ನೀತಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರು. ಕ್ರೈಸ್ತ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮತಧರ್ಮವನ್ನು ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಲು ನಮ್ಮ ಜನರ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ, ಮನೋಧರ್ಮ, ಕಲೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಕನ್ನಡ ಪಂಡಿತರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕನ್ನಡ ಕಲಿತು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ನಾನಾ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿದು ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದರು. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಹತ್ವ ಅರಿತ ಮಿಷನರಿಗಳು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಈ ಮತ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಕ್ರೈಸ್ತ ಸಂದೇಶ ಮತ್ತು ತತ್ವಗಳನ್ನು ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತರಲು ಮುದ್ರಣ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಕೆಥೋಲಿಕ್ ಮಿಷನರಿಗಳು ಮೊದಲು ಗೋವೆಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಆಗ

ಕೃಷ್ಣನ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಪುಸ್ತಕದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಂಟ್ ಮಾಡಿ ಜನರಿಗೆ ಹಂಚಿದರು. 1820ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಜಾನ್ ಹ್ಯಾಂಡ್ಸನ್ 'ಹೊಸ ಒಡಂಬಡಿಕೆ'ಯ ಪೂರ್ವಾರ್ಧವು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಮುದ್ರಿತ ಗ್ರಂಥ ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳ ನಿಯಮಿತವಾದ ಮುದ್ರಣವು 1827ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಮುದ್ರಣದ ಪರಿಣಾಮ ಒಂದು ಮೌಖಿಕ ಮಾಧ್ಯಮ ಬರಹದ ಮಾಧ್ಯಮಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅರಮನೆ, ಗುರುಮನೆ, ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಮಂತರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಚಾವಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಕೃತಿಗಳು ಮುದ್ರಣಗೊಂಡು ಓದುಗ ವರ್ಗವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾದ ಓದುಗರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಲು ಇದು ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿತು.

ಇದೇ ವೇಳೆಗೆ ಮುದ್ರಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರಿನ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಷನ್‌ನವರ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರವಾದದ್ದು. 1830 ರಷ್ಟರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಮುದ್ರಣ ಯಂತ್ರಗಳು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ ಭರದಿಂದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಮುದ್ರಣ ನಡೆಯಿತು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕೋಶ, ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಕರಣಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲವು ಹವ್ಯಾಸಿ ಮಿಷನರಿಗಳು ವಾಚ್ಚಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಡ್ಯಾನಿಯಲ್ ಸ್ಯಾಂಡರ್ಸನ್ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ ಮೊದಲ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಇವನು ಜೈಮಿನ ಭಾರತದ ಮೊದಲ ಆರು ಸಂಧಿಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ ಅನುವಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು. ಕನ್ನಡ ಕಥಾ ಸಂಗ್ರಹ, ಪ್ರೌಢ ಗದ್ಯ ಬರವಣಿಗೆಯ ಕಥಾ ಸಂಗ್ರಹ, ಸುಲಭ ಪದ್ಯದ ಕಥೆಗಳು, ಹಳಗನ್ನಡ ಶೈಲಿಯ ಪದ್ಯ ಕಥನಗಳು ಮತ್ತು ಸುಲಭ ಪದ್ಯದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೊರತಂದನು.

ವಾಲ್ಟರ್ ಎಲಿಯಟ್ ಶಿಕ್ಷಣ, ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ರಚನೆ, ಶಾಸನ ಸಂಗ್ರಹ, ಇತಿಹಾಸ ಲೇಖನ, ಕನ್ನಡಕೃತಿಗಳ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿದನು. ಈ ಕನ್ನಡ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇವನ ಪರಿಶ್ರಮ ಅನನ್ಯವಾದುದು. ಧಾರವಾಡದಂತೆ ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಶಾಲೆಯೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದಾಗ ಅದು ತಪ್ಪು, ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಭಾಷೆ ಕನ್ನಡವೆಂದು, ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಮೊದಲ ಬಾರಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದನು. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ. ಎಲಿಯಟ್ ಧಾರವಾಡ ಸುಬಾ, ನಿಜಾಮ ರಾಜ್ಯದ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗ ಹಾಗೂ ಸೋಂದಾ ಪ್ರದೇಶ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ 1300 ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು ಹಾಗೂ ಹಲವಾರು ತಾಮ್ರಶಾಸನಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದನು. Indian Inscriptions (1836), A Selection of Stories and Revenue Papers in Kannada Language (1846), Coins of South India (1886) ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಹೊರತಂದನು.

ಜಾನ್ ಹ್ಯಾಂಡ್ಸ್ 1809ರಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುತ್ತಾನೆ. ಈತ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಕಲಿತು, ಬೈಬಲನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇವನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಬಂದ ವಿಲಿಯಂ ರೀವ್ ಇಂಗ್ಲೀಷ್- ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಕೋಶವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಕೋಶ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಕರಣ, ಯೇಸು ಕ್ರಿಸ್ತನ ಅವತಾರ ಮತ್ತು ಇನ್ನು ಹಲವಾರು ಅನುವಾದಿತ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹೊರತಂದನು. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಬಿ. ಎಲ್. ರೈಸ್. ಲಂಡನ್ ಮಿಷನರಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿ, ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿ, ಮಾಡಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆ ಅನುಪಮವಾದದ್ದು. ಕನ್ನಡ ಸಂಗೀತಗಳು, ಚಿಕ್ಕವರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪಾಠಗಳು, ವೇದ ಸಂಗ್ರಹ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಮತ್ತು ಅರುಣೋದಯ ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದನು. ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯಾ ಕರ್ನಾಟಕದ

ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಬಯೋಗ್ರಾಫಿ ಕರ್ನಾಟಕ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಸಾವಿರಾರು ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಓದಿ, ಅಶೋಕನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ದಕ್ಷಿಣದವರೆಗೆ ಹರಡಿತ್ತು ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಆಧಾರಸಹಿತ ತಿಳಿಸಿದನು. 'ಬಿಬ್ಬಿಯಾಧಿಕಾ ಕರ್ನಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ, 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ' ಕೃತಿಯನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದನು. ಭಾಷಾಭೂಷಣ, ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನ, ಪಂಪರಾಮಾಯಣ, ಪಂಪಭಾರತ ಅವನಿಂದ ಆಧುನಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಷ್ಕರಣಗೊಂಡು ಪ್ರಕಟವಾದವು, ಅಮರಕೋಶವನ್ನು ಹೊರತಂದನು. ಮೈಸೂರು ಕೊಡಗು ಕುರಿತು ಗೆಜೆಟಿಯರ್‌ನ ಎಂಟು ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನು.

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ, ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸಂಸ್ಥೆ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಷನ್. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹರ್ಮನ್ ಮೊಗ್ಗಿಂಗ್, ಫರ್ಡಿನ್ಯಾಂಡ್ ಕಿಟೆಲ್ ಪ್ರಮುಖರು. ಮೊಗ್ಗಿಂಗ್ ಹೃದಯ ದರ್ಪಣ, ಜಾತಿ, ವಿಚಾರಣೆ, ದೇವ ವಿಚಾರಣೆ, ಮೊಗ್ಗಿಂಗ್ ಯಾತ್ರಿಕನ ಸಂಚಾರ, 'ಬಿಬ್ಬಿಯಾಧಿಕಾ ಕರ್ನಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ 'ಜೈಮಿನಿಭಾರತ', 'ತೊರವೆರಾಮಾಯಣ', ದಾಸರಪದಗಳು ಅಚ್ಚಾದವು. ವೇದವಾಕ್ಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಷನ್ನಿನ ಸಭಾಕ್ರಮ, ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಪತ್ರಿಕೆ 'ಮಂಗಳೂರು ಸಮಾಚಾರ' 1843ರ ಜುಲೈ 1 ರಂದು ಜರ್ಮನಿಯ ಹರ್ಮನ್ ಮೊಗ್ಗಿಂಗ್ ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು. ಇನ್ನು ಫರ್ಡಿನ್ಯಾಂಡ್ ಕಿಟೆಲ್ ಅವರು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಕನ್ನಡ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಿಘಂಟು ರಚಿಸಿದರು. ಅದು ಇವತ್ತಿಗೂ ತನ್ನ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾವ್ಯಮಾಲೆ, ಪಂಚತಂತ್ರ, ಗ್ರಾಮರ್ ಆಫ್ ದಿ ಕನ್ನಡ ಲಾಂಗ್ವೇಜ್, ಹಳಗನ್ನಡ ಸಂಕ್ಷೇಪ ವ್ಯಾಕರಣ ಸೂತ್ರಗಳು, ಕಥಾಮಾಲೆ, ಯಜ್ಞ ಸುಧಾ ವಿ ಮತ್ತು ಇಂಡಿಯಾ ಮತ್ತು ಅನ್ಯದೇಶ ವಾರ್ತಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊರತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಿಟೆಲ್ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ, ಭಂದೋಂಬುಧಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಹಳಗನ್ನಡದ ಸಂಕ್ಷೇಪ ವ್ಯಾಕರಣ ಸೂತ್ರಗಳು. ಹೀಗೆ ಕಿಟೆಲ್ ಅವರ ಕನ್ನಡ ಕೊಡುಗೆ ಅಜರಾಮರವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುತ್ತದೆ.

ಭಾರತಕ್ಕೆ ಕರ್ನಲ್ ಮೆಕೆಂಜಿ ಸರ್ವೆಯರ್ ಆಗಿ ಬಂದು ಇಲ್ಲಿಯ ಭೂ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಅಳತೆ ಮಾಡುತ್ತ ಅನೇಕ ಶಿಲಾ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಸಾಹಸ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿರುವನು. 1700 ಶಿಲಾಲೇಖ ಮತ್ತು ತಾಮ್ರಶಾಸನಗಳನ್ನೂ, 600 ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದನು. ದೇವಚಂದ್ರನ ರಾಜಾವಳಿ ಕಥೆಯ ರಚನೆಗೆ ಕಾರಣನು. ಬಾಣ ಬಿರುಸು, ಸೂಪಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಕೃಷಿಯತ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರು. ಜೆ. ಎಫ್. ಪ್ಲೀಟ್ ಭಾರತಕ್ಕೆ ರೆವಿನ್ಯೂ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಬಾಂಬೆ ಗೆಜೆಟಿಯರ್, ಕಿತ್ತೂರ ದೇಶಗತಿ ಈರವ್ವ, ಸಂಗೊಳ್ಳಿ ರಾಯಣ್ಣ, ನರಗುಂದ ಬಂಡಾಯ, ಬಾದಾಮಿ ಕೋಟೆಯ ಪತನ, ಜೆ. ಎಫ್. ಪ್ಲೀಟ್ ಶಾಸನಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ, ಬಾಂಬೆ ಗೆಜೆಟಿಯರ್, Some Sanskrit and Halagannada Inscriptions 1878ರಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂತು. ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ. ಕಿತ್ತೂರ ದೇಶಗತಿಯ ಈರವ್ವ, ನರಗುಂದದ ಬಂಡಾಯ, ಬಾದಾಮಿ ಕೋಟೆಯ ಪತನ ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹೊರತಂದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದನು. ಜಾನ್ ಗ್ಯಾರೇಟ್ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಕೋಶಗಳ ಪರಿಷ್ಕರಣೆ, ಕನ್ನಡ - ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕೋಶ, ಪಂಚತಂತ್ರ ಮತ್ತು ಹಿಂದೂ ನಾಮಕೋಶವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ರಾಬರ್ಟ್ ಕಾಲ್ಡವೆಲ್ ನ 'ಎ ಕಂಪ್ಯಾರೆಟಿವ್ ಗ್ರಾಮರ್ ಆಫ್ ದ್ರವಿಡಿಯನ್ ಲ್ಯಾಂಗ್ವೇಜಸ್', 1868ರಲ್ಲಿ ಜಾನ್ ಗ್ಯಾರೇಟ್ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್- ಕನ್ನಡ ಕೋಶಗಳ ಪರಿಷ್ಕರಣ, ಕನ್ನಡ-ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕೋಶ. ರೀವ್ ಇಂಗ್ಲಿಷ್- ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಕೋಶ.

ಜಾನ್ ಮೆಕ್ರೆಲ್ಯ ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಕರಣ. ಎಡ್ವರ್ಡ್ ಪಿ. ರೈಸನು ಇಂಗ್ಲೀಷನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬರೆದನು.

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕ್ ವಿಲ್ಕ್, ಜೇಮ್ ಬರ್ಜೆಸ್, ಡಾ. ಹುಲ್ಟ್ ಮೊದಲಾದವರ ಸಂಶೋಧನೆಯು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸದ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ರಸಲ್ ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ರಾಬರ್ಟ್ ಸಿವೆಲ್ ನ 'ಎ ಫರ್ಗಟಾನ್ ಎಂಪೈರ್', ಜೇಮ್ಸ್ ಫರ್ಗ್ಯೂಸನ್ನ 'ಕೇವ್ ಟೆಂಪಲ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯ' ಕನ್ನಡಿಗರ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಅರಿವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿಕೊಟ್ಟವು, ನಾಡುನುಡಿಗಳ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ವಿಫುಲ ಸಾಮಗ್ರಿ ದೊರೆಯಿತು. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲದೆ ಹಳೆಯ ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗತೊಡಗಿದವು. ಜೆ. ಎಫ್. ಪ್ಲೀಟಿ ಅವರು ಐದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಲಾವಣಿ ಸಂಗ್ರಹ ತಂದದ್ದು, ಅದನ್ನು ಇಂಡಿಯನ್ ಆಂಟಿಕ್ವರೀ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದ ಕನ್ನಡ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕೇವಲ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊರತಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಲಿಲ್ಲ, ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಹೊರತಂದ ಹಿರಿಮೆ ಇವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಭವ್ಯಚಿತ್ರವು ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಿಂತಿತು, ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ಎಂತಹ ಸಾಧನೆಯಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಪಾಠ್ಯಗಳು ಮಾಡಿರುವ ಕನ್ನಡ ಸೇವೆ ಮುಂದೆ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉದಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಅದುವರೆಗೆ ಏನು ಮಾಡದ ಕನ್ನಡದ ಲೇಖಕರು ಇವರಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಪಡೆದು ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಹೊರತರಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಜಾಗೃತವಾಗಲು ಹಲವು ವಿದೇಶಿ ಮಹನೀಯರ ಕನ್ನಡ ಕಾರ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಕೈಸ್ತ ಮಿಷನರಿಗಳು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕುರಿತು ಕೈಗೊಂಡ ಕಾರ್ಯಗಳು ಇವತ್ತಿಗೂ ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ತಮ್ಮ ಮಾತೃ ಭಾಷೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಆಗಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗೆ ಬಂದು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿತು, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಮಿಷನರಿಗಳು ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡದೇ ಹೋಗಿದ್ದರೆ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಮುದ್ರಣಗೊಂಡು ಶ್ರೀಮಂತವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉದಯಕಾಲ, ಡಾ. ರಾ. ಯ. ಧಾರಾವಾಡಕರ
2. ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಅರುಣೋದಯ, ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ
3. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ. ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಳಿ
4. ಯುಗಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ, ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ
5. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗಾತಿ, ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ
6. ಸಮಗ್ರ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂ. 6. ಭಾಗ 2, ಕೆ. ಸಂ. ಇಲಾಖೆ, ಬೆಂಗಳೂರು
7. 20 ನೇ ಶತಮಾನದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಘಟ್ಟಗಳು, ಡಾ. ಬಸವರಾಜ ಸಾದರ

Funding:

This study was not funded by any grant.

Conflict of interest:

The Authors have no conflict of interest to declare that they are relevant to the content of this article.

About the License:

© The Authors 2024. The text of this article is open access and licensed under a Creative Commons Attribution 4. 0 International License.